

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ՋՐԱՆԿԱՐԻ ՄԻՋՈՎ*

«Սամվել Լաճիկյանի՝ գույների նրբությամբ, մաքրությամբ և գծանկարի հմտությամբ ստեղծած գործերը իսկական վարպետի արտադրանքներ են: Ես գրում եմ մասնագիտական մաքրության մասին և մեղք եմ գործում, երբ մոռացության եմ տալիս ներշնչանքը»:

Լևոն Հախվերդյան

Նկարիչ Սամվել Լաճիկյանի ճակատագիրը հարուստ է բարդ շրջադարձերով ու արտասովոր իրադարձություններով: Լաճիկյանի կենսագրությանը հաղորդակցվելիս զարմանում ես, թե ինչպիսի մեծ եռանդ ու հետաքրքրության ծիր է ունեցել նա՝ գեղանկարչություն, գրաֆիկա, ոսկյա իրերի գեղարվեստական ձևավորում, մանրանկարչություն և «շնչավորված» գորգեր:

Չունենալով մասնագիտական կրթություն՝ Սամվել Լաճիկյանը նկարում էր և նկարում էր շատ լավ, նկարում էր, որովհետև պարզապես այլ կերպ չէր կարող: Նկարիչը համոզված էր, որ աշխարհում չկան ապաշնորհ մարդիկ, որ բոլորն էր յուրովի ինքնատիպ ու տաղանդավոր են: Խնդիրն իրենք իրենց գտնելու, ի վերուստ տրված շնորհը հայտնաբերելու մեջ է: Եվ ապագա նկարիչը կարողացավ լույս աշխարհի հանել իր ներսում թաքնված տաղանդը: 1981թ. ծնունդ է առնում

նրա ստեղծագործական առաջնեկը՝ «Նատյուրմորտ մոմով» ջրանկարը: Այս փոքրիկ, գոյտրիկ աշխատանքը ներկայացվեց Մոսկվայում կազմակերպված ջրանկարի համամիութենական 6-րդ ցուցահանդեսում, այսպիսով նշանավորվեց նրա մուտքը արվեստի մեծ աշխարհ: Դրան հաջորդեց դիմանրկարների շարքը, որը նկարչին ճանաչում բերեց նաև հայրենի քաղաքում: Բայց մասնագիտական կրթություն ստանալու ցանկությունը արդեն կայացած նկարչին տարավ Երևանի՝ այդ ժամանակ դեռ գեղարվեստաթատերական ինստիտուտ. ուսումնառության 6-ամյա կուրսն ավարտեց երեք տարում:

Շնորհալի նկարչին նկատեց նաև ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի այն ժամանակների տնօրեն Ռուբեն Զարյանը: «Ճանապարհ ջրանկարի միջով» հոդվածում նա միայն ափսոսանք հայտնեց, որ նկարիչը բնանկարներ չունի: Լաճիկյանը երկար սպասել չտվեց: Այդ բացը լրացրեցին «Աշուն և Ձմեռ», «Հինը և նորը»

* Հոդվածն իրրեւ գեկուցում ներկայացվել է Գյումրիում 2013թ. հոկտեմբերի 4-6-ը կայացած «Պատմամշակութային ժառանգություն և արդիականություն» միջազգային գիտաժողովում:

բնանկարները, որոնք քաղաքային տեսարաններ են նախկին Լենինականից՝ նկարչի խոսքերով՝ «ջերմությամբ լցված» փողոցներ, Մբ Ամենափրկիչ եկեղեցի, վառարանների ծխնելույզներ ու էլեկտրասյուների՝ միայն իրեն հատուկ պատկերներ. բնանկարները նկարված էին ջրաներկով: Նկարիչը ներկանյութերից նախընտրում էր ջրաներկը՝ քմահաճ, բայց փափուկ, թափանցիկ ու զգացմունքային, որն այնքան ներդաշնակ էր իր հոգուն:

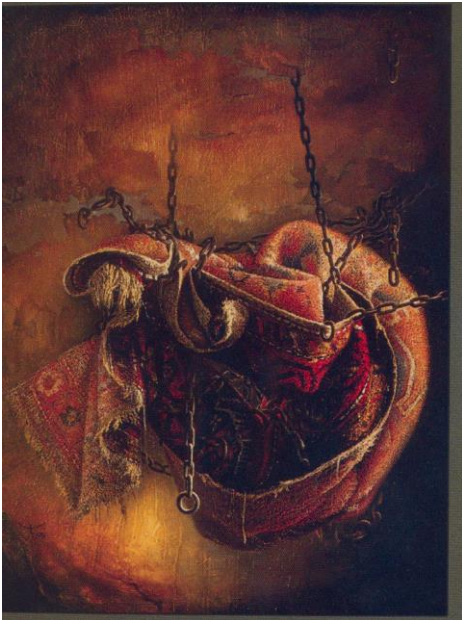
Լաճիկյանն ընտրել էր քաղաքի մի գողտրիկ հատված և ստեղծել կամերային, լիրիկական բնանկարներ, որոնք չունեն կենցաղային մոտիվներ՝ բազմադրվազ եղելություններով: Նրան հետաքրքրել է իրադրության պարզ, սյուժեով չմիջնորդավորված տեսարանի անմիջական ցուցադրումը: Բնանկարները դիտողին են հաղորդում աշնանային և ձմեռային Գյումրու բնական ռիթմի զգացողությունը և հարուցում մեղմ, անդորրալից ու ներհուն տրամադրություն: Բնանկարները արգասիք են հեղինակի առաջին թարմ տպավորության և նկարված են մաքուր, միրաժային գունաքավածքներով: Լաճիկյան նկարչի անհատականությանը չափազանց բնորոշ ու կարևոր է այն, որ նրա գործերում գունակերպարը հազեցած է բնության անմիջական դիտման ընթացքում՝ առաջացած հիացումով ու մտորումներով: Նկարչի գույները ներդաշնակ են իրար ու դիտողի երևակայությունը պոկում են ամենօրյա կյանքի պրոզայից ու տանում լիրիկայի մաքուր աշխարհը, ուր մարդը մենակ է իր խոհերի ու երազների հետ:

Նկարչի ստեղծագործական առաջին շրջանի ավարտը համընկավ 1988թ. երկրաշարժին, երբ երկինքն ու երկիրը խառնվեցին իրար, տակնուվրա եղան: Հաճախ ցավով մրմնջում էր. «Ավերակ երկիր, խավարած երկինք ու կույր, լուռ ու մունջ Աստված»: Ալեկոծվեց նրա ներաշխարհը, խարխուլվեց հոգեկան անդորրը: Ինքնաարտահայտման իրեն լավ ծանոթ նյութը՝ ջրաներկը, այլևս չէր բավարարում արվեստագետին: Վերջին ջրաներկ աշխատանքը «Փրկված ծաղիկներ» նատյուրմորտն էր: Նկարչին պետք էր մեկ այլ՝ ավելի կոպիտ, ավելի համարձակ, ավելի թանձր նյութ՝ յուղաներկ: Դա գուտ ներկանյութի փոփոխություն չէր, այլ ներաշխարհի, աշխարհընկալման ու կենսակերպի: Չէր մարել միայն հույսը: Այդ տա-

րիներին նա ստեղծեց «Տրամադրություն», «Դաշտային ծաղիկներ» յուղանկարները, որոնցում որպես խորք օգտագործված էր գորգը, որը հաջորդ նկարներում դադարելու էր պասիվ խորք լինելուց, այն առաջ էր գալու և ինքնուրույն արժեք էր ստանալու՝ վերածվելով «Հանգույցի», «Ասպետ»-ի, «Տիրամոր» և «Հույսի» գորգի նախադեպը չունեցող կիրառում: «Նատյուրմորտներ հայ կերպարվեստում շատ են եղել, սակայն դրանցում մեր կարպետը դարեր շարունակ լուռ ֆոն է եղել. Երբեմն՝ պասիվ, երբեմն՝ ակտիվ: Բայց Սամվել Լաճիկյանի մոտ նույն կարպետը ոգի է առել, կյանք ստացել: «Հույս», «Տիրամայրը», «Շղթայվածը», «Ասպետը» ստեղծագործություններում գորգը վերափոխվել է մեկ մանկանը գուրգորող սիրասուն մոր, մեկ պատվախնդիր ասպետի, մեկ էլ՝ շղթաներից ազատված մարդու հոգու թռիչքի: «Հույս» աշխատանքը առանց վարանելու կարող ենք անվանել «Ղարաբաղցի կամ զանգեզուրցի կնոջ դիմանկար». անգամ առանց դիմագծերի կնոջ կերպարն անչափ խոսուն է, համր վշտի մարմնացում: Գորգն այստեղ օժտվել է մարդկային հատկանիշներով: Նրանով նկարչին հաջողվել է ստեղծել հուզական տրամադրություն:

Լաճիկյանի կտավներում մեծ դեր է խաղում գորգի ֆակտուրան: Կար-

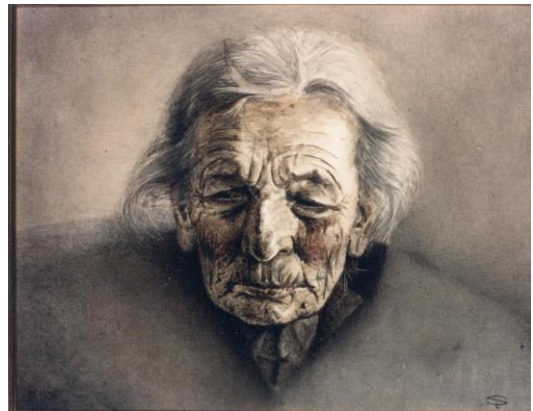
ծում եմ, որ դրանք նոր խոսք են ոչ միայն նրա ստեղծագործության մեջ, այլև մեր արվեստում ընդհանրապես»-գրում է գեղանկարիչ Գ.Խանջյանը: Լաճիկյանի կրտավներում գորգը անձնավորվում է, շունչ ու հոգի առնում: «Շղթայվածը» աշխատանքը արդեն ստեղծվում է ԱՄՆ-ում, ուր ստեղծագործվել էր նրա ընտանիքով: 1994թ. դա հայրենիքից հեռու գտնվող մարդու հոգեվիճակն է, կարոտից կեղեքվող սրտի ճիչը: Բայց Լաճիկյանի անհանգիստ էությունը չէր կարող երկար համակերպվել կապանքներին: Նա պետք է ազատագրվեր իր շղթաներից և ստեղծում է «Թռիչքի փորձ» կտավը. դա հոգու թռիչքն էր, բայց՝ դեռ ոչ ճախրանքը:

Իր կատարյալ արտահայտման կերպը նկարիչը գտավ մանրանկարներում: Արարվեցին «Հայկական մանրանկարչություն» շարքի հինգ՝ «Մկիզը», «Մուտք», «Ներկայացում», «Իջեցում», «Վերջ» («Խորհրդավոր ընթրիք») գործերը:

Թեև շարքն ավարտվում է «Վերջ» ստեղծագործությամբ, բայց դա իրավամբ միայն այդ շարքի վերջն էր: Նկարչի ստեղծագործական միտքը որոնում էր ինքնաարտահայտման այլ կերպեր: Նա իր ուժերը փորձում է նաև իր համար բոլորովին նոր՝ ոսկերչական իրերի ձևավորման ոլորտում: Լաճիկյանի երևակայությունն այս բնագավառում զերազանցում է սպասվածը: Նկարչի կոմպոզիցիաները հիացնում են մտածողության ինքնատիպությամբ, վարպետությամբ ու շքե-

դուրսում: Այս փոքրաչափ իրերը զարմացնում են իրենց մոնումենտալությամբ ու միաժամանակ նրբությամբ: Վզնոցներում, ապարանջաններում մարմնավորվել են եգիպտական հայարտ, ինքնավստահ կին փարավոնները: Ոսկու, լագուրի, փիրուզի գրագետ գունային համադրումը էլ ավելի գեղեցկատես ու արժեքավոր են դարձնում զարդարվեստի այդ փայլուն դրսևորումները:

Վերադառալով Գյումրի՝ նկարիչը կրկին ստեղծագործում է: Հայրենի հողը, հարազատ քաղաքը կարծես նրան ստեղծագործական նոր լիցք են հաղորդել: Նրա խաղաղված հոգին կրկին վերադարձել է ջրանկարներին: Արդեն Գյումրիում նա ստեղծել է «Հովիկի դիմանկարը», «Վահագնի դիմանկարը», «Հոր դիմանկարը» դիմապատկերների նոր շարք: Այս ժանրում նկարչի վարպետությունը սահմաններ չի ճանաչում: Աշխատելիս նա նկարչից վերածվում է հոգեվերլուծողի, թափանցում բնորդի ներաշխարհը և բացահայտում երևի թե նույնիսկ նրանց համար անհայտ գաղտնիքներ:

Նկարիչը բարեխղճորեն, երբեմն էլ նատուրալիստական մանրամասնությամբ է վերարտադրել բնորդների դիմագծերը: Մի դեպքում ուժեղ, կամային, ապագայի նկատմամբ հույսով առլեցուն երիտասարդն է/«Հովիկի դիմանկարը», մյուսում՝ տարիների կենսափորձով իմաստնացած, կյանքում շատ արհավիրքներ դիմագրաված ծերունու՝ վարպետ Երվանդի դիմանկարը: Այս աշխատանքները մեծ հետաքրքրություն են ներկայացնում նաև գունային ընկալման տեսակետից. գույների ընտրության, դրանց համադրման մեջ է հասկապես դրսևորվել նկարչի գեղարվեստական բարձր ճաշակը:

Ուզում ենք հավատալ՝ նրա հաջորդ շարքը կոչվելու է «Վերադարձ», վերադարձ դեպի իր հարազատ ակունքները:

ДОРОГА ЧЕРЕЗ АКВАРЕЛЬ

___ Резюме ___

___ Л. Атанесян ___

Судьба художника Самвела Лачикяна богата необычными жизненными коллизиями. Знакомясь с Лачикяном и его биографией, удивляешься его безграничной энергии, беспредельной любознательности. Это – одухотворенная живопись, графика, оформление изделий из драгоценных металлов, миниатюры.

С. Лачикян из всех изобразительных материалов предпочел акварель, как пластически и чувственно – мягкий способ передачи своего видения реальной действительности. Творческого самовыражения с помощью акварели оказалось недостаточным для более реального отражения новых мироощущений действительности, поскольку акварельная работа “Спасенные цветы”, требовала наиболее жесткого и контрастного способа передачи изображения, что могла бы дать работа в масле. Это не только замена материала, но и глубоко эстетичное и всепроникающая доступность мироощущения художника, вызывающее у зрителя чувство сопричастности к душевному равновесию и непреходящим ценностям человеческого самосознания.

В жанре портрета он не имеет себе равных среди современных художников. Работая, он перерождается в тонкого психолога, выявляет тайные и глубоко психологические черты индивидуума.

Տեղեկություններ հեղինակի մասին

Աթանեսյան Լասուրա Գերասիմի – մ.գ.թ., դրոցենա, ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի Հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի գիտաշխատող, ԳՊՄԻ կերպարվեստի ամբիոնի վարիչ, Email: hkentron@mail.ru